

Een nietig eilandje met een sleutelrol

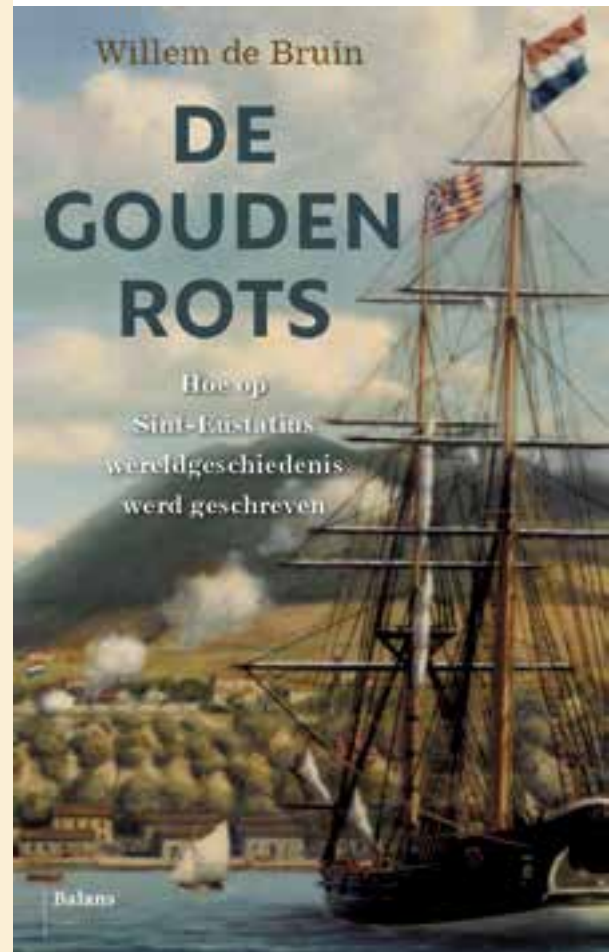
Wanneer behoren gebeurtenissen tot de wereldgeschiedenis? Wanneer is iets zo belangrijk dat iets in handboeken en in buitenlandse geschriften terecht komt? Is het feit dat handelaren op Sint-Eustatius wapens en munitie leverden aan Amerikaanse opstandelingen, en dat door de saluutschoten van de *Andrea Doria* te repliceren de Nederlanden de Verenigde Staten erkende, een historische gebeurtenis van wereldformaat? Volgens de flaptekst van *De Gouden Rots* wel. De haven was 'de belangrijkste vrijhaven van het Caraïbisch gebied', de levering van wapens leverden 'een belangrijke bijdrage aan de uiteindelijke overwinning', het eerste saluutschot was 'de eerste erkenning' van de onafhankelijkheid van de Amerikanen en Sint-Eustatius was 'een nietig eilandje dat een sleutelrol in de wereldgeschiedenis kreeg toebedeeld.' Van alle voormalige Nederlandse

'Toen de Britten waren verjaagd, was een deel van het WIC-archief verdwenen en de rest besmeurd met uitwerpselen en doordrenkt met urine'

Antillen is over *Statia* (spreek uit: steesja) wel het minste gepubliceerd. Wat antropologische scripties, enkele artikelen over de Joden op het eiland, de omgevallen boekenkast van Johan Hartog, archeologische rapporten en natuurlijk over de rol in de Amerikaanse vrijheidsstrijd, met *The First Salute* (1988) van Pulitzer Prize-winnares Barbara Tuchman als hoogtepunt. Hoewel hoog wordt opgegeven over de economische rol van Sint-Eustatius – 3000 schepen in 1779, 23 miljoen pond suiker (Victor

Enthoven) – is er nog geen economisch historicus geweest die dit goed in kaart heeft gebracht. Hoe kan het ook anders. Toen in 1781 de Britten waren verjaagd, was een deel van het WIC-archief verdwenen en was de rest besmeurd met uitwerpselen en doordrenkt met urine.

16 november 1776 was de datum waarop de oorlogsbodem *Andrew Doria* zich op de rede voor Fort Oranje meldde. Saluutschoten werden uitgewisseld en de kapitein werd met alle egards ontvangen. Dat dit schip en vrachtaarders zich hier vervoegden was logisch: Sint-Eustatius was een vrijhaven met een anderhalve kilometer lange benedenstad, voornamelijk bestaande uit pakhuizen. Daar lag van alles opgeslagen. Het belangrijkste waren suiker, koffie, katoen, cacao, indigo, tabak, wapens en munitie (de slavenhandel stopte in 1764). De (smokkel)handel zinde Groot-Brittannië niet, de impliciete erkenning van de opstandige koloniën al helemaal niet. De Republiek verordonneerde dat commandeur Johannes de Graaff naar Amsterdam moest komen en men beloofde beterschap. Uiteindelijk mocht dat niet baten, wat mede leidde tot de Vierde Engels-Nederlandse Oorlog (1780-84). Het was logisch dat de Britse admiraal Rodney in februari 1781 het eiland, zonder slag of stoot, in bezit nam. De Republiek onder stadhouder Willem V stond niet bekend wegens een sterke vloot. Rodney verheugde zich op de inname van de 'Golden Rock', want dit beloofde delging van zijn gokschulden. In totaal verbleef Rodney drie maanden lang op het eiland, waardoor hij niet in staat was om het leger van Cornwallis in de Slag bij Yorktown te ontzetten. Dat werd hem later in het Britse parlement, met name door de eloquente Edmund Burke, kwalijk genomen. Het hielp niet dat Sint-Eustatius in november 1781 door

De Gouden Rots. Hoe op Sint-Eustatius wereldgeschiedenis werd geschreven. *Willem de Bruin* (Balans, Amsterdam 2019), 272 blz., € 22,99

de Franse maarschalk de Bouillé werd ingepikt. Tot 1816 zou 'de Gouden Rots' nog vijf maal in andere handen over gaan. Wie tegenwoordig de *Twin Otter* vanaf Sint Maarten neemt, ziet vanuit de lucht de open baai liggen. Naast de prachtige natuur op en in de uitgedoofde vulkaan *The Quill*, is een bezoek aan de forten en het centraal gelegen Fort Oranje onontkoombaar. En dan de trap af, naar de ruïnes van de voormalige pakhuizen. Hier werd goud verdiend. Hiervoor lagen soms tientallen schepen. Wie de rust van heden kent, kan zich dat niet meer voorstellen.

Ger Jan Onrust ▶